

การเปรียบเทียบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของอาจารย์
คณะมนุษยศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์¹
A Comparison of Information Seeking Behaviors of Lecturers at
Kasetsart University's Faculty of Humanities and Faculty of Science

วราพรรณ อภิศุภโชค²
Warapan Apisuphachok

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศและทรัพยากรสารสนเทศที่แสวงหา

ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่แสวงหาสารสนเทศเพื่อประกอบการสอน โดยแหล่งที่แสวงหา ได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ของตนเอง สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เว็ลด์ ไซด์ เว็บ และการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารสนเทศที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ส่วนทรัพยากรสารสนเทศที่แสวงหา ได้แก่ หนังสือ/ตำราวิชาการ รูปภาพ และเว็บไซต์ โดยแสวงหาสารสนเทศภาษาอังกฤษที่มีอายุระหว่าง 1-3 ปี สำหรับปัญหาด้านแหล่งที่ประสบคือ หอสมุดไม่มีทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงความต้องการ ส่วนปัญหาด้านการสืบค้นที่ประสบ คือ การสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์บางฐานไม่สามารถเชื่อมโยงเอกสารฉบับเต็มได้ และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากสารสนเทศที่อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์แสวงหาพบว่า ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

¹ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

² อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The research aims to study the information seeking behaviors of the lecturers at the Faculty of Humanities and the Faculty of Science, Kasetsart University and compares utilization of information sources and information sought.

This research found that the information seeking by the faculty members use of lecturing. Information sources sought own knowledge and experience, Kasetsart University Library, World Wide Web, and conference and seminars. The criteria of the information sources are accuracy and reliability. Most of the lecturers seek from books and textbooks, pictures and website. Mostly seek information in English between 1-3 years of age. The problem concerning the information sources are found the information resources provided in the library is not relevant to their needs. Moreover, the problem of information searching is unable to access the fulltext articles from the online database. As shown by the frequency test on the utilization of information reported by humanities and sciences faculty members, the results show that the majority of both groups have no significant difference.

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสารสนเทศ (Information) ซึ่งประกอบด้วย ความคิด ความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง และผลงานสร้างสรรค์มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบที่หลากหลาย (ALA Glossary of Library and Information Sciences, 1983: 117) และสารสนเทศมีความสำคัญสำหรับบุคคลในทุกสาขาวิชา เนื่องจากช่วยให้บุคคลสามารถศึกษา ค้นคว้า วิจัย และติดตามความก้าวหน้าในสาขาวิชาต่างๆ ได้ อีกทั้งยังสามารถนำสารสนเทศมาใช้ประกอบการตัดสินใจ และประกอบการปฏิบัติงานได้

อาจารย์เป็นนักวิชาการที่ต้องถ่ายทอดความรู้ ความคิดต่างๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน การวิจัย และการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ๆ ในสาขาวิชาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามแหล่งสารสนเทศที่นักวิชาการในแต่ละสาขาวิชาใช้ในการแสวงหาสารสนเทศจึงมีความแตกต่างกันไป ได้แก่ กลุ่มวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่จะเริ่มแสวงหาสารสนเทศจากการสอบถามเพื่อนร่วมงานในองค์กร และการสืบค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต (Ellis and Haugan, 1997) ส่วนกลุ่มมนุษยศาสตร์แสวงหาสารสนเทศจากหนังสือ บทความวารสารและหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการสอบถามจากเพื่อนร่วมงาน และสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลบรรณานุกรม (Meho and Tibbo, 2003) เป็นต้น

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก หลากหลายคณะและสาขาวิชา ทั้งกลุ่มการเรียนสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และกลุ่มการเรียนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของอาจารย์จาก 2 กลุ่มวิชา คือ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ เนื่องจากความแตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหา และวิธีการศึกษา รวมทั้งเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากการแสวงหาซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับห้องสมุดมหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ และแหล่งบริการสารสนเทศต่างๆ ในการปรับปรุงบริการ และจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับการกระบวนการแสวงหา และการใช้สารสนเทศในสาขามนุษยศาสตร์และสาขาวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

1. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในด้านวัตถุประสงค์ แหล่งสารสนเทศ เกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศ ภาษา อายุของสารสนเทศ วิธีการสืบค้นสารสนเทศ และปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ
2. เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศ และทรัพยากรสารสนเทศที่แสวงหา

สมมติฐานการวิจัย

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากการแสวงหาแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ในปี พ.ศ. 2550 พบว่า อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์ มีจำนวน 144 คน และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 263 คน (ทั้งนี้ไม่รวมอาจารย์ชาวต่างประเทศ และอาจารย์ที่อยู่ระหว่างการลาศึกษาต่อ)

งานวิจัยครั้งนี้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยคำนวณจากสูตรของยามานะ (Taro Yamane) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาทั้งหมด จำนวน 263 คน เป็นอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 105 คน และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 158 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ (Information Seeking Behavior) หมายถึง กระบวนการในการแสวงหาสารสนเทศของแต่ละบุคคล เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถตอบสนองความต้องการ ซึ่งพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ ได้แก่ การเก็บรวบรวมสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ การใช้ และการประเมินผลสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศ (Information Resources) หมายถึง วัสดุรูปแบบต่างๆ ที่บันทึกสารสนเทศ ภาษา ภาพ และเสียงไว้ แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ 1.รูปแบบสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร 2.รูปแบบสื่อไม่ตีพิมพ์ เช่น เทปบันทึกเสียง วิดีทัศน์ และ 3.รูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ ฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น

เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) หมายถึง เป็นระบบการเชื่อมโยงข้อมูลทั่วโลกผ่านอินเทอร์เน็ต นำเสนอข้อมูลในลักษณะเว็บเพจที่สามารถบันทึกข้อความ กราฟิก และเสียงได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร บทความวิจัย เอกสาร วิทยานิพนธ์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ และ ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศ และทรัพยากรสารสนเทศที่แสวงหา

3. ทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นกับอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อจัดทำแบบสอบถามที่สมบูรณ์

4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งและรับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ด้วยตนเอง

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า T-test โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์สำหรับวินโดวส์ เวอร์ชัน 11 (SPSS, Version 11) สำหรับเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย มีดังนี้

4.51 – 5.00	ใช้ประโยชน์มากที่สุด	(มส)
3.51 – 4.50	ใช้ประโยชน์มาก	(ม)
2.51 – 3.50	ใช้ประโยชน์ปานกลาง	(ป)
1.51 – 2.50	ใช้ประโยชน์น้อย	(น)
1.00 – 1.50	ใช้ประโยชน์น้อยที่สุด	(นส)

6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 263 คน ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 219 ชุด (ร้อยละ 83.27) จำแนกเป็นแบบสอบถามของอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 91 ชุด (ร้อยละ 41.55) และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 128 ชุด (ร้อยละ 58.45)

2. พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

2.1 อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อประกอบการสอน

2.2 แหล่งสารสนเทศที่อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์แสวงหาส่วนใหญ่ แสวงหา จำแนกเป็น 4 แหล่ง ได้แก่

- แหล่งสารสนเทศบุคคล ที่อาจารย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 21.70 แสวงหา คือ ความรู้และประสบการณ์ของตน รองลงมาร้อยละ 20.52 แสวงหาสารสนเทศจากเพื่อนอาจารย์ในภาควิชา/สาขาวิชา เมื่อจำแนกตามคณะที่สังกัด พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกัน คือ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 22.91 และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ร้อยละ 20.81 แสวงหาสารสนเทศจากความรู้และประสบการณ์ของตนเอง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แหล่งสารสนเทศบุคคล

แหล่งสารสนเทศบุคคล	คณะที่สังกัด		มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ความรู้และประสบการณ์ของตนเอง	74	22.91	92	20.81	166	21.70	
เพื่อนอาจารย์ในภาควิชา/สาขาวิชา	70	21.67	87	19.68	157	20.52	
เพื่อนอาจารย์ในภาควิชา/สาขาวิชาอื่น	51	15.79	69	15.61	120	15.69	
เพื่อนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอื่น	51	15.79	65	14.71	116	15.16	
อาจารย์/นักวิจัยชาวต่างประเทศ	33	10.22	82	18.55	115	15.03	
ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอื่น	28	8.67	36	8.14	64	8.37	
บรรณารักษ์	16	4.95	11	2.49	27	3.53	
รวม	323	100.00	442	100.00	765	100.00	

การที่ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์แสวงหาสารสนเทศจากความรู้และประสบการณ์ของตนเอง รวมทั้งสอบถามจากเพื่อนร่วมงานในภาควิชา เนื่องจากเป็นแหล่งสารสนเทศที่อาจารย์เป็นผู้รวบรวมเอง และเป็นแหล่งใกล้ตัว และเข้าถึงได้ง่าย

- แหล่งสารสนเทศสถาบันที่อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 24.02 แสวงหา คือ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รองลงมาร้อยละ 16.05 แสวงหาสารสนเทศจากห้องสมุดคณะที่สังกัด เมื่อจำแนกตามคณะ พบว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ ร้อยละ 22.62 แสวงหาสารสนเทศจากสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รองลงมาร้อยละ 16.07 แสวงหาสารสนเทศจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่นๆ ส่วนอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 25.00 แสวงหาสารสนเทศจากสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร้อยละ 19.17 แสวงหาสารสนเทศจากห้องสมุดคณะที่สังกัด ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แหล่งสารสนเทศสถาบัน

แหล่งสารสนเทศสถาบัน	คณะที่สังกัด		วิทยาศาสตร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	76	22.62	120	25.00	196	24.02
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่นๆ	54	16.07	51	10.63	105	12.87
ห้องสมุดคณะที่สังกัด	39	11.61	92	19.17	131	16.05
ห้องสมุดคณะอื่น ๆ	19	5.65	27	5.63	46	5.64
หอสมุดแห่งชาติ	22	6.55	8	1.67	30	3.68
ห้องสมุดภาควิชา	29	8.63	64	13.33	93	11.40
สมาคมวิชาการ/วิชาชีพ	11	3.27	16	3.33	27	3.31
องค์กรเอกชน/มูลนิธิ	13	3.87	10	2.08	23	2.82
หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวง ทบวง กรม ฯลฯ	20	5.95	35	7.29	55	6.74
สำนักพิมพ์/ร้านหนังสือ	53	15.77	57	11.88	110	13.48
รวม	336	100.00	480	100.00	816	100.00

การที่ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์แสวงหาสารสนเทศจากสำนักหอสมุดเนื่องจากเป็นแหล่งจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับหลักสูตรการสอน การวิจัย และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่บุคลากรของมหาวิทยาลัย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์, 2552: 13)

- แหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 25.73 แสวงหา คือ เวิลด์ไวด์ เว็บ รองลงมาร้อยละ 19.90 คือ โปรแกรมค้นหา เมื่อจำแนกตามคณะ พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกัน อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ส่วนใหญ่ร้อยละ 24.42 และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ร้อยละ 26.74 แสวงหาสารสนเทศจากเวิลด์ ไวด์ เว็บ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต

แหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต	คณะที่สังกัด		มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
จดหมายอิเล็กทรอนิกส์	60	17.44	87	19.55	147	18.63		
เว็ลด์ ไซด์ เว็บ	84	24.42	119	26.74	203	25.73		
เอฟทีพี	11	3.20	21	4.72	32	4.06		
โปรแกรมค้นหา	64	18.60	93	20.90	157	19.90		
ภาพออนไลน์	36	10.47	36	8.09	72	9.13		
เสียงออนไลน์	14	4.07	12	2.70	26	3.30		
คลิปวิดีโอออนไลน์	26	7.56	20	4.49	46	5.83		
การประชุมทางไกล	10	2.91	11	2.47	21	2.66		
กลุ่มสนทนาบนอินเทอร์เน็ต	16	4.65	20	4.49	36	4.56		
กระดานข่าวบนอินเทอร์เน็ต	23	6.69	26	5.84	49	6.21		
รวม	344	100.00	445	100.00	789	100.00		

การที่อาจารย์ส่วนใหญ่แสวงหาสารสนเทศจาก เว็ลด์ ไซด์ เว็บเนื่องจากเป็นระบบการเชื่อมโยงข้อมูลจากทั่วโลกผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งนำเสนอข้อมูลในลักษณะของเว็บเพจที่สามารถบรรจุทั้งข้อความ ภาพกราฟฟิก และเสียงเข้าด้วยกัน และยังมีการปรับปรุงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างสะดวก สืบค้นได้ทุกที่ทุกเวลา (What is world wide web?, 2009)

- แหล่งสารสนเทศอื่นๆ ที่อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 47.49 แสวงหา คือ การประชุม/สัมมนาทางวิชาการ เมื่อจำแนกตามคณะ พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกัน โดยอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.28 และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 46.97 แสวงหาสารสนเทศจากการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แหล่งสารสนเทศอื่นๆ

แหล่งสารสนเทศอื่นๆ	คณะที่สังกัด		มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	84	48.28	124	46.97	208	47.49		
การฝึกอบรมทางวิชาการ/วิชาชีพ	44	25.29	58	21.97	102	23.29		
การศึกษาดูงาน	46	26.44	82	31.06	128	29.22		
รวม	174	100.00	264	100.00	438	100.00		

การที่งานวิจัยในส่วนนี้ พบว่า อาจารย์แสวงหาสารสนเทศจากการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ เนื่องจากมหาวิทยาลัยได้มีการสนับสนุนให้อาจารย์เข้าร่วมการประชุม/สัมมนา ซึ่งส่วนใหญ่อาจารย์จะเข้าร่วมโครงการในหัวข้อที่มีความสนใจส่วนบุคคล หรือเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการสอน

2.3 เกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารสนเทศที่อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 19.85 ใช้ คือ เป็นแหล่งที่ให้สารสนเทศที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ รองลงมาร้อยละ 16.79 แหล่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เมื่อจำแนกเกณฑ์ตามคณะ พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกัน คือ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ส่วนใหญ่ร้อยละ 19.77 และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 19.90 ใช้เกณฑ์ว่าเป็นแหล่งที่ให้สารสนเทศที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารสนเทศ

เกณฑ์ในการเลือกแหล่งสารสนเทศ	คณะที่สังกัด	มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เป็นแหล่งที่ให้สารสนเทศที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ	87	19.77	121	19.90	208	19.85	
เป็นแหล่งที่ให้สารสนเทศที่ทันสมัย	71	16.14	99	16.28	170	16.22	
เป็นแหล่งที่นำเสนอสารสนเทศที่มีความหลากหลาย	45	10.23	60	9.87	105	10.02	
เป็นแหล่งที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย	73	16.59	103	16.94	176	16.79	
เป็นแหล่งที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึง	60	13.64	100	16.45	160	15.27	
เป็นแหล่งที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ ได้	40	9.09	53	8.72	93	8.87	
เป็นแหล่งที่มีความคุ้นเคยและเคยสืบค้นแหล่งสารสนเทศนั้น ๆ มาก่อน	64	14.55	72	11.84	136	12.98	
รวม	440	100.00	608	100.00	1,048	100.00	

2.4 ทรรศการสารสนเทศที่แสวงหา พบว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์แสวงหาแตกต่างกัน ทั้ง 3 แหล่ง ดังนี้

- สื่อสิ่งพิมพ์ อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 17.95 แสวงหาจากหนังสือ/ตำราวิชาการ รองลงมาร้อยละ 15.89 แสวงหาจากวารสาร/นิตยสาร และเมื่อจำแนกตามคณะ พบว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ร้อยละ 20.32 แสวงหาจากหนังสือ/ตำราวิชาการ ส่วนอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ร้อยละ 16.54 แสวงหาจากวารสาร/นิตยสาร ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์	คณะที่สังกัด		มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือ/ตำราวิชาการ	90	20.32	111	16.40	201	17.95		
หนังสืออ้างอิง	67	15.12	69	10.19	136	12.14		
หนังสือพิมพ์	57	12.87	57	8.42	114	10.18		
วารสาร/นิตยสาร	66	14.90	112	16.54	178	15.89		
รายงานการประชุม/สัมมนา	34	7.67	82	12.11	116	10.36		
รายงานการวิจัย	58	13.09	93	13.74	151	13.48		
วิทยานิพนธ์	67	15.12	81	11.96	148	13.21		
สิทธิบัตร	1	0.23	46	6.79	47	4.20		
มาตรฐาน	3	0.68	26	3.84	29	2.59		
รวม	443	100.00	677	100.00	1,120	100.00		

• สื่อไม่ตีพิมพ์ อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 20.63 แสวงหาจากซีดี รองลงมาร้อยละ 20.30 แสวงหาจากรูปภาพ เมื่อจำแนกตามคณะ พบว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ร้อยละ 21.85 แสวงหาจากแผ่นซีดี ส่วนอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ร้อยละ 23.41 แสวงหาจากรูปภาพ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สื่อไม่ตีพิมพ์

สื่อไม่ตีพิมพ์	คณะที่สังกัด		มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เทปบันทึกเสียง	25	8.28	1	0.33	26	4.33		
แผ่นซีดี	66	21.85	58	19.40	124	20.63		
วีดิทัศน์	37	12.25	37	12.37	74	12.31		
แผ่นวีซีดี	49	16.23	45	15.05	94	15.64		
แผ่นดีวีดี	51	16.89	48	16.05	99	16.47		
สไลด์	22	7.28	40	13.38	62	10.32		
รูปภาพ	52	17.22	70	23.41	122	20.30		
รวม	302	100.00	299	100.00	601	100.00		

• สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 24.64 แสวงหาจากเว็บไซต์ รองลงมาร้อยละ 22.56 แสวงหาจากฐานข้อมูลออนไลน์ เมื่อจำแนกตามคณะ พบว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ร้อยละ 26.35 แสวงหาจากเว็บไซต์ ส่วนอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ร้อยละ 26.33 แสวงหาจากฐานข้อมูลออนไลน์ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์	คณะที่สังกัด	มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ซีดี-รวม		48	15.24	42	9.29	90	11.73
วารสารอิเล็กทรอนิกส์		53	16.83	97	21.46	150	19.56
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์		36	11.43	57	12.61	93	12.13
หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์		41	13.02	31	6.86	72	9.39
เว็บไซต์		83	26.35	106	23.45	189	24.64
ฐานข้อมูลออนไลน์		54	17.14	119	26.33	173	22.56
	รวม	315	100.00	452	100.00	767	100.00

การที่ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ทั้ง 2 คณะแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อไม่ตีพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์แตกต่างกัน เนื่องจากทั้ง 2 สาขามีหลักการและทฤษฎีที่ต่างกัน สาขาวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ สารสนเทศที่น่าเสนอในรูปแบบวารสาร ทันสมัยกว่าหนังสือ ส่วนสาขามนุษยศาสตร์จำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎี ซึ่งส่วนใหญ่นำเสนอในรูปแบบหนังสือ นอกจากนี้การเรียนการสอนของทั้ง 2 สาขายังแตกต่างกันทำให้รูปแบบสื่อไม่ตีพิมพ์ที่แสวงหาแตกต่างกันไป คณะมนุษยศาสตร์เปิดสอนทางด้านภาษา วรรณคดี ฯลฯ จึงจำเป็นต้องใช้ซีดีประกอบการสอน ส่วนคณะวิทยาศาสตร์ใช้รูปภาพ เพราะอาจใช้ประกอบการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย

2.5 ภาษาของสารสนเทศที่อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ส่วนใหญ่แสวงหา คือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ทุกคนแสวงหาสารสนเทศภาษาอังกฤษ

2.6 อายุของสารสนเทศ ที่อาจารย์ส่วนใหญ่ แสวงหาอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 1-3 ปี รองลงมาคือ ช่วงอายุ 4-6 ปี

2.7 วิธีการในการสืบค้นสารสนเทศ อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 19.12 สืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ รองลงมาร้อยละ 17.20 สืบค้นจากโปรแกรมค้นหา เมื่อจำแนกตามคณะ พบว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ร้อยละ 17.75 สืบค้นจากโปรแกรมค้นหา รองลงมาร้อยละ 17.46 สืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ ส่วนอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ร้อยละ 20.33 สืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์ รองลงมาร้อยละ 16.80 สืบค้นจากโปรแกรมค้นหา ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 วิธีการในการสืบค้นสารสนเทศ

วิธีการในการสืบค้นสารสนเทศ	คณะที่สังกัด		มนุษยศาสตร์		วิทยาศาสตร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สำรวจจากชั้นหนังสือ	50	14.08	47	9.75	97	11.59		
สำรวจจากรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศใหม่	20	5.63	31	6.43	51	6.09		
สำรวจจากหน้าสำเนาสารบัญวารสาร	18	5.07	17	3.53	35	4.18		
สำรวจจากเชิงอรรถ/บรรณานุกรม/รายการอ้างอิง ท้ายเล่มหนังสือ/บทความ/เอกสาร	57	16.06	62	12.86	119	14.22		
สืบค้นจากรายการออนไลน์ (OPAC) ของห้องสมุด	56	15.77	76	15.77	132	15.77		
สืบค้นจากดรรชนีวารสารการอ้างอิง เช่น Social Science Citation Index	13	3.66	39	8.09	52	6.21		
สืบค้นจากตัวเล่มวารสารหลักในสาขาวิชาย้อนหลัง	16	4.51	31	6.43	47	5.62		
สืบค้นจากฐานข้อมูลออนไลน์	62	17.46	98	20.33	160	19.12		
สืบค้นจากโปรแกรมค้นหา (Search Engines)	63	17.75	81	16.80	144	17.20		
รวม	355	100.00	482	100.00	837	100.00		

2.8 ปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศ เมื่อสอบถามถึงปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศและปัญหาด้านการสืบค้นสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า

- ปัญหาด้านแหล่งสารสนเทศ อาจารย์ส่วนใหญ่ประสบปัญหา ห้องสมุดไม่มีทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการ และไม่สามารถเข้าถึงเว็บไซต์/ฐานข้อมูลได้ เนื่องจากต้องบอกรับเป็นสมาชิก การที่อาจารย์ประสบปัญหาห้องสมุดไม่มีทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการ เนื่องจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการในสำนักหอสมุดอาจมีจำนวนน้อย หรือมีรายชื่อที่ไม่ตรงตามความต้องการ ผลการวิจัยส่วนนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของจารุรัตน์ บุญประเสริฐ (2535) และ ดวงจันทร์ พัคคพันธ์ (2539) ที่พบว่า ปัญหาในการเข้าถึงสารสนเทศที่อาจารย์ส่วนใหญ่ประสบคือ ทรัพยากรสารสนเทศมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ

- ปัญหาด้านการสืบค้น อาจารย์ส่วนใหญ่ประสบปัญหา การสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ บางฐานไม่สามารถเชื่อมโยงเอกสารฉบับเต็มได้ รวมถึงการสืบค้นสารสนเทศจากโปรแกรมค้นหาได้ข้อมูลที่ไม่ต้องการเป็นจำนวนมาก และรายการบรรณานุกรมที่ได้จากเชิงอรรถ/บรรณานุกรม/รายการอ้างอิง ไม่สามารถค้นหาเอกสารฉบับเต็มได้

3. การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับ

3.1 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศ พบว่า อาจารย์ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศที่แสวงหา 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย ในระดับปานกลางมี 2 แหล่ง ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แหล่งสารสนเทศอื่นๆ (2.82) และในระดับน้อยมี 2 แหล่ง

จำแนกตามคณะ พบว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ 2 ระดับ คือ ระดับปานกลางและระดับน้อย ในระดับปานกลาง ได้แก่ แหล่งสารสนเทศบุคคล (2.75) แหล่งสารสนเทศอื่นๆ (2.72) และแหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต (2.54) ส่วนอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่แสวงหา 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย ในระดับปานกลาง ได้แก่ แหล่งสารสนเทศอื่นๆ (2.82) และแหล่งสารสนเทศบุคคล (2.67)

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า อาจารย์ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากการแสวงหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 แหล่ง คือ แหล่งสารสนเทศสถาบัน และแหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งสารสนเทศ*

การใช้ประโยชน์จากแหล่ง	มนุษยศาสตร์			วิทยาศาสตร์			รวม			T	Sig
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ		
แหล่งสารสนเทศบุคคล	2.75	1.32	ป	2.62	1.27	ป	2.67	1.29	ป	1.94	0.05
แหล่งสารสนเทศสถาบัน	2.32	1.31	น	2.19	1.28	น	2.25	1.30	น	2.23	0.03*
แหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต	2.54	1.50	ป	2.39	1.49	น	2.45	1.49	น	2.23	0.03*
แหล่งสารสนเทศอื่นๆ	2.72	1.32	ป	2.86	1.22	ป	2.82	1.27	ป	-1.67	0.10

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากทรัพยากรสารสนเทศที่แสวงหา พบว่า อาจารย์ทั้ง 2 คณะ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสารสนเทศ 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย ในระดับปานกลาง คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (3.30) และสื่อสิ่งพิมพ์ (3.04)

จำแนกตามคณะที่สังกัด พบว่า ทั้งอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากทรัพยากรสารสนเทศที่แสวงหา 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และระดับน้อย เช่นเดียวกัน โดยในระดับปานกลางค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า อาจารย์ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากการแสวงหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโสตทัศนศึกษา ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากทรัพยากรสารสนเทศ*

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร	มนุษยศาสตร์			วิทยาศาสตร์			รวม			T	Sig
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ		
สื่อสิ่งพิมพ์	3.12	1.51	ป	2.99	1.41	ป	3.04	1.45	ป	2.03	0.04*
สื่อไม่ตีพิมพ์	2.47	1.32	น	2.07	1.14	น	2.24	1.23	น	6.21	0.00*
สื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.23	1.44	ป	3.35	1.53	ป	3.30	1.50	ป	-1.39	0.17

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยในส่วนนี้ ยังพบว่า มีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดว่า อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์ใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากแหล่งและทรัพยากรสารสนเทศที่แสวงหาแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับห้องสมุดมหาวิทยาลัย/แหล่งบริการสารสนเทศ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัย/แหล่งบริการสารสนเทศควรจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบริการและทรัพยากรใหม่ๆ ควรให้อาจารย์มีส่วนร่วมในการพิจารณา คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศเข้าห้องสมุด และควรสร้างความร่วมมือกับห้องสมุดคณะในการจัดทำรายชื้อทรัพยากรใหม่ๆ ที่มีให้บริการ และสามารถเชื่อมโยงจากเว็บไซต์ของห้องสมุดได้

เอกสารอ้างอิง

จารุรัตน์ บุญประเสริฐ. 2535. “ความต้องการและการใช้สารนิเทศของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลสังกัด
กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะอักษรศาสตร์. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์. 2552. **การค้นคว้าและเขียน
รายงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ดวงจันทร์ พยัคฆ์. 2539. “การใช้สารนิเทศของคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ สถาบันอุดมศึกษา
ของรัฐ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

The ALA Glossary of Library and Information Science. 1983. Chicago: American Library
Association.

Ellis, David and Haugan, Merete. 1997. “Modeling the Information Seeking Patterns of Engineers
and Research Scientist in an Industrial Environment.” **Journal of Documentation**. 53, 4.
(Online). Available: <http://www.emeraldinsight.com/insight.viewContentItem.do>. (Access
5 Aug. 2008).

Meho, Lokman I. and Tibbo, Helen R. 2003. “Modeling the Information-seeking Behavior of
Social Scientists: Ellis’s Study Revisited.” **Journal of the American Society for Information
Science and Technology** 54, 6: 570-587. (Online). Available: [http://www3.interscience.
wiley.com](http://www3.interscience.wiley.com). (Accessed 5 Aug. 2008).

“What is world wide web?.” 2009. (Online). Available: [http://www.vuw.ac.nz/staff/alastair_smith/
astc/whatis.html](http://www.vuw.ac.nz/staff/alastair_smith/astc/whatis.html). (Accessed 1 Feb. 2009).